

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA

Prva slovenska založba

CELJE - LJUBLJANA

NEJKA SELIŠNIK: ERAZEM PREDJAMSKI

Podatki o knjigi

- Naslov: Erazem Predjamski
- Avtorica: Nejka Selišnik
- Ilustratorica: Nejka Selišnik
- Strokovni pregled: dr. Irena Selišnik
- Urednica: Mateja Kvartič Dolinšek
- Velikost: 240 mm x 265 mm
- Vezava: trda
- Število strani: 44
- Število ilustracij: 19
- ISBN: 978-961-278-398-3
- Cena: 19,50 EUR
- Založnik: Celjska Mohorjeva družba, v sodelovanju z Občino Postojna
- Leto izdaje: 2018

Kontakt

Uredništvo

T 01 244 36 70

urednistvo@celjska-mohorjeva.si

Viteška pripoved o slovenskem Robinu Hoodu

Predjamski grad je kot največji jamski grad na svetu danes vpisan v Guinnessovo knjigo rekordov. Kot eden najskrivnostnejših gradov je z obzidano jamo predstavljal varno zatočišče ljudem že pred osemsto leti. Med obleganjem v 15. stoletju je ponudil pribežališče tudi svojemu najslavnejšemu lastniku, Erazmu Predjamskemu. Zgodbo o najznamenitejšem slovenskemu vitezu je ob opisu gradu Jama predstavil že Janez Vajkard Valvasor v svoji Slavi vojvodine Kranjske (1689); povest Erazem iz jame Franca Malavašiča (1845) pa je celo prva izvirna daljša zgodovinska pripoved. Slednja je bila tudi vsebinska osnova za nastanek prebujene legende, ki je nagovorila avtorico in ilustratorico Nejko Selišnik.

Slovenci imamo bogato ljudsko izročilo, ki je s prehajanjem iz roda v rod posredovalo tudi pomembne etične in moralne nauke ter tako vplivalo na oblikovanje narodnega značaja. S Predjamskim gradom je neločljivo povezana zgodba o Erazmu Predjamskem iz družine Lueg (Luegerjev), deželno knežjih fevdnikov in viteзов. Tudi pri nas je torej cvetela viteška kultura, ki je rodila tudi nekaj junakov, izkušenih bojevnikov, ki so bili plemeniti, neustrašni, predvsem pa zvesti kot prijatelji. Med njimi je Erazem Predjamski oz. Jamski med najbolj poznanimi, resnična zgodovinska oseba, stric (Erazmova sestra Doroteja je bila mati) kasnejšega ljubljanskega knezoškofa Krištofa barona Ravbarja (1478–1536). Njegovo življenje pa so zgodbe skozi izročilo predstavljale v marsičem zelo različno, celo nasprotujoče.

Erazem je bil mlad, postavni vitez, stotnik cesarjeve telesne straže na cesarskem dvoru, ki pa se je cesarju uprl, potem ko je dal ta zaradi prestopa na stran ogrskega kralja Matije Korvina ubiti njegovega najboljšega prijatelja Andreja Baumkircherja (naša zgodba sicer pravi, da je ta padel v bojih), kar je bil povod za Erazmov uboj maršala Pappencheima. Tudi Erazem se je pridružil Korvinu (našemu legendarnemu Kralju Matjažu), zato naj bi ga cesar ukazal ubiti. Erazem se je zatekel v svoj grad, od koder je skozi skrivne rove hodil na roparske pohode in si nabiral zaloge hrane, ki so mu pomagale kljubovati zalezovalcem. Ubili naj bi ga vojščaki tržaškega glavarja Gašperja Ravbarja s pomočjo izdajalskega služabnika, ki je z gorečo svečo označil prostor, v katerem se je Erazem nahajal. Po Valvasorju naj bi bil to »prostor, kamor še cesar hodi peš ...«.

Habsburžanom sta Erazmovo junaštvo in njegov trdni značaj presedala, zato so verjetno oni razširili podobo o roparskem

vitezu in njegovi smrti na stranišču, ker so želeli onečastiti njegovo ime in izkoreniniti legendo o pogumnem vitezu, ki se je uprl cesarju in gojil viteške vrednote. S kamnitimi krogli naj bi ga v resnici ubili v njegovi sobi, prav tako pa naj rovi pod gradom ne bi služili roparskim pohodom, ampak ogrskim konjenikom, ki so od tod dvakrat napadli Trst.

Zgodba o tragičnem liku roparskega viteza Erazma Predjamskega se je ohranila v ljudski zavesti in preživela dolga stoletja. Ob Malavašiču je istega leta (1845) v Illyrisches Blatt izšla »romantische Erzählung« o Erazmu, *Der letzte Lueger* (Eduard Breier iz Varaždina). Dramo naj bi bil poskusil napisati tudi Ivan Tavčar, a mu ni uspelo. Literarno je zgodbo l. 1978 v svojem najobsežnejšem trilogijskem romanu *Erazem Predjamski* ubesedil Saša Vuga (nagrada Prešernovega sklada 1979), 1985 pa je Erazem zaživel tudi v stripu (avtorja Ciril Gale in Vladimir Herceg).

Nekatere zgodbe torej Erazma Predjamskega povečujejo kot lepega, strastnega, plemenitega viteza, ki se je uprl cesarjevi samovolji; druge ga predstavljajo kot razbojnika in roparskega viteza, ki je umrl s spušenimi hlačami. Viri tudi različno pričajo, ali je bil ubit v letu 1483 ali 1484 (Valvasor) ali 1485. Zagotovo vemo le, da je bil Predjamski grad, ki bdi nad 140 km dolgim spletom jamskih rovov, Erazmovo domovanje in da se je tam zgodilo marsikaj zanimivega ...

O avtorjih

Nejka Selišnik, Postojnčanka, rojena v Logatcu, je ilustrirala že več kot trideset knjig in objavila veliko svojih člankov o različnih temah – o slovenskih legendah, naši preteklosti ter o »posebnih med posebnimi«. Razstavljala je po Sloveniji in v tujini. Njene slike govorijo same zase o tem, kar čuti, kar si želi. V njih odmeva njen čustveni odnos do človeka in narave, soodvisnost in naklonjenost sprejemanju preprostih dobrin. Njen pripovedni svet zajema vse tiste lepe spomine, ki jih je nevede prejela od okoliških ljudi.

Franc Malavašič (1818–1863) je bil rojen v Ljubljani, šolal se je na normalki, gimnaziji in nato študiral filozofijo. Zanimalo ga je tako naravoslovje kot filologija in pedagogika. V Gradcu je študiral pravo (1840–1842), nato v Ljubljani kirurgijo, kjer je leta 1850 diplomiral iz ranocelništva. Bil je pesnik, kritik in prevajalec, izdal in urejal je prvi slovenski družinski list s slikovnim gradivom *Pravi Slovenec*. Napisal je dve zgodovinski povesti, *Erazem iz jame* (1845) in *Oče grof Radecki* (1952), pod vplivom Franceta Prešerna je pesnil, prevajal nemško pripovedno prozo in dramatiko, največ Schmidovo, takoj po izidu je 1853 prevedel tudi angleški izvirnik *Koča strica Toma*.

Odlomek iz knjige

Ko sta prijezdila na Kranjsko, je bilo Erazmu težko pri srcu, saj se je domou vračal kot ubežnik.

Bila je temna in viharna noč. Čez nebo so švigale strele in grmenje je odmevalo v temo. Grajska vrata v Predjamski grad so bila odprta in nihče ju ni pričakoval. Med hladnimi stenami skalnatega domovanja so vztrajali le možje, prijatelji in pogumni vojščaki, ki so bili predani svojemu gospodarju Erazmu.

Nepričakovan prihod potnikov jih je presenetil, komaj so verjeli svojim očem! V mislih so se bili namreč od Erazma že poslovili. Duanajst pogumnih mož, oboroženih in v usakem trenutku pripravljenih na boj, je od veselja jokalo. Erazem se je vrnil živ in zdrav!

Priznali so, da so bili ob novici, da bo njihou gospodar kmalu mrtev, obupani. Sklenili so se preživeti s tistim, kar si bodo s silo pridobili. In kot bi Erazmu dejal nek notranji glas, je glasno pripomnil:

»Saj nam nič drugega ne preostane!«

Naslednji dan so zavahali rokave in grad spravili v red.

Erazem je začel novo življenje v tej diujini, življenje, ki je predstavljalo strah in trepet. V kratkem času je pouzročil med ljudmi pravo paniko, saj je rop sledil ropu. Plenil je preduse bogate samostane, plemiške družine, trgouske potnike in bogate ter oderuške gostilničarje. Njegovo ime je sejal obup in grozo.

Ubogi in preganjeni pa so bili na njegovi strani, saj jim je pogosto pomagal.

Erazem je bil nekoliko samosvoj, a odločen in ponosen mož. Souražil je krivico in laž. Zakon je uzel v svoje roke, a ni bil razbojnik ali tolouj. Nikoli ni prelival krvi brez uzroka, boril se je le, kadar mu je šlo za lastno življenje.

